

4. Давиденко В. М. Основні психологічні фактори, що впливають на виникнення у молоді потягу до алкоголю // Психологічні проблеми сучасної молоді /Наукові праці МАУП. – Вип. 12. – К., 2003. – С. 83.
5. Корінчак Л. М. Вплив шкідливих звичок на організм людини. Умань, 2012. 12 с.
6. Максименко С. Д., Клименко В. В., Толстоухов А. В. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості.–К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2010,–152 с.; Максименко С. Д. Генезис существования личности. – К.: Изд-во ООО «КММ», 2006. – 240 с.
7. Мареничева Г. С., Рали Е., Коновалова В. В. И др. Фетальный алкогольный синдром в различных контингентах детей и подростков // Социальная и клиническая психиатрия. – 2003. – №3. – С. 17.
8. Титаренко Т. М. Специфіка настанов молоді на здоровий спосіб життя // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – №8. – С. 67.

Науковий керівник :доцент Л. Н. Смалюс

ПСИХОГЕНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

І. В. Малюта

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Психогенетика – розділ психології, що використовує дані генетики і генеалогічний метод. Предметом психогенетики є взаємодія спадковості та середовища у формуванні міжіндивідуальної варіантності психологічних властивостей людини (когнітивних і рухових функцій, темпераменту). У психології психогенетика являє собою частину диференціальної психології. Як вказував швейцарський психолог Ж.Піаже «Будь-яке психологічне пояснення рано чи пізно завершується тим, що спирається на біологію» [5].

Термін «психогенетика» одним з перших запропонував К. Холл, який в 1951 р писав: «Психогенетика, як система знань про спадковість психологічних ознак, поки скоріше обіцянка, ніж реальність. Для формування психогенетики як науки недостатньо встановити, що певні ознаки передаються спадковим шляхом. Генетичний аналіз, картування генів, механізм їх дії є основними завданнями психогенетики. Коротше кажучи, психогенетика повинна бути подібна біогенетиці» [4].

Історія розвитку психогенетики свідчить про постійний інтерес до проблеми злочинності і спадковості. Близько 70 років тому з'явилися перші роботи, в яких монозиготні та дизиготні близнюки порівнювалися по схильності до злочинної поведінки. Було отримано вищий рівень конкордантності монозиготних близнюків в порівнянні з дизиготними.

В даний час в кримінології з'явився цілий напрям - біологічна кримінологія. В цьому напрямку вивчаються біологічні кореляти кримінальної поведінки. Проводяться біохімічні, фізіологічні, медичні дослідження осіб з соціальною дезадаптацією і соціально небезпечними формами поведінки. Дослідження генетиків і психологів відіграють тут не останню роль.

Дослідження екстраверсії і нейротизму, проведені в багатьох країнах світу, вказують на спадкову обумовленість цих характеристик. Оскільки нейротизм і екстраверсія впливають на різні види поведінки людини, оскільки можна вважати поведінку, що відхиляється генетично зумовленою (хоча і опосередкованою).

Наприклад, Г. Айзенк, вивчаючи зв'язок поведінки з індивідуально-типологічними особливостями ув'язнених, зробив висновок, що екстраверти більш, ніж інтроверти, схильні до скоєння злочинів, що, на його думку, детерміновано біологічно. Інші дослідники відзначають стійкий зв'язок між хімічною залежністю і такими характеристиками, як підвищена чутливість і знижена здатність переносити стрес.

В рамках кримінології робилися цілеспрямовані спроби встановлення зв'язку між девіантною (злочинним) поведінкою і спадковими особливостями людини. Одним із доказів цьому зв'язку вважаються результати генетичних досліджень У. Пірса, проведені в середині 60-х рр. ХХ ст. Його дослідження привели до висновку, що наявність зайвої Y-хромосоми у чоловіків визначає їх схильність до кримінальному поведінці (серед ув'язнених така аномалія проявляється в 15 разів частіше, ніж зазвичай).

Незважаючи на те, що ген, який відповідає за будь-якої конкретний вид поведінки, ще не виявлено, кореляція між спадковістю і поведінкою визнається багатьма фахівцями. Серед інших біологічних детермінант які відхиляється від норми, називають вплив гормонів (зокрема, тестостерону). Даббса і Морріс (1990) на прикладі 4 тис. ветеранів війни прийшли до висновку про наявність зв'язку між рівнем тестостерону та схильністю до антигромадської поведінки [3].

Іншими біологічними факторами девіантної поведінки можуть бути: пошкодження головного мозку (особливо лобових часток), органічні захворювання мозку, певні властивості нервової системи.

В цілому сучасні знання дозволяють говорити про те, що успадковується не якась конкретна форма поведінки, що відхиляється (наприклад, злочинність), а певні індивідуально-типологічні властивості, що збільшують ймовірність формування девіантності, наприклад імпульсивність або прагнення до лідерства.

Спроби пояснити поведінкові девіації з точки зору тільки біологічних факторів нерідко терплять фіаско. К. Льюїс з колегами, вивчаючи фактори небезпечної поведінки дітей, прийшли до висновку, що хоча порушення нервової системи зустрічаються досить часто, насильницьке поведінку дитини виявляється набагато більш тісно пов'язаним з такими мікросоціальними умовами, як насильницькі дії з боку батька по відношенню до матері або психічний захворювання матері. Не виключено, що існують якісь біологічні особистісні характеристики, наприклад потреба в підвищеній емоційній стимуляції або прагнення до домінування, які і створюють видимість тісному зв'язку між біологією і схильністю до девіантної поведінки [1].

Внутрішні біологічні процеси відіграють певну роль у формуванні відхиляється. Вони визначають силу і характер наших реакцій на будь-які середовищні впливу. Незважаючи на наявність фактів, що підтверджують існування біологічних основ відхилень у поведінці, вони діють тільки в контексті певного соціального оточення. Більш того, соціальні умови самі по собі цілком можуть викликати біологічні зміни в організмі, визначаючи, наприклад, реактивність нервової системи або гормональний фон [2].

Таким чином, обговорюючи питання про те, успадковується злочинність, слід пам'ятати, що всі дослідження, проведені в цьому напрямку, ще дуже далекі від досконалості. Сам фенотип абсолютно не визначений. У сучасних дослідженнях прагнуть вивчати не злочинність як таку, а типи поведінки, характеристики особистості, супутні злочинності, біологічні кореляти схильності до агресивної

поведінки. Все це лише перші кроки на шляху до пізнання справжніх причин злочинності. Було б грубою помилкою вважати, що нахили до кримінальному поведінці закладені в генах. Є безліч свідчень того, що сприятливе середовище розвитку здатна компенсувати небажані особливості темпераменту і особистості, які можуть призводити до розвитку девіантної та делінквентної поведінки. І навпаки, несприятливе середовище може погіршити наслідки навіть невеликих порушень розвитку, якими, наприклад, є неспецифічні порушення навчання, і привести до важкої соціальної дезадаптації і відхилень у поведінці.

Список використаної літератури:

1. Александров А. А. Психогенетика / А. А. Александров. – СПб., 2004.
2. Ещенко Н. Д. Биохимия психических и нервных болезней / Н. Д. Ещенко. – СПб., 2004.
3. Захаров И. А. Краткие очерки по истории генетики / И. А. Захаров. – М., 1999.
4. Холл К. Генетика поведения / К. Холл // Экспериментальная психология. – М., 1960. – С. 405–436.
5. Piaget, J. The Psychology of Intelligence. – London: Routledge and Kegan Paul, 1951. Пиаже, Жан. Психология интеллекта. Перевод: А. М. Пятигорский. – СПб., 2003. // Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. – 20.10.2010. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/3252>

Науковий керівник: доцент О.В. Куліш

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК НЕЙРОТИЗМУ З ПОСТТРАВМАТИЧНИМИ СТРЕСОВИМИ РОЗЛАДАМИ В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

А. О. Моргун

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Посттравматичний стресовий розлад – це психічне порушення, котре безпосередньо пов'язане з емоціями, що виникли у зв'язку з надзвичайною ситуацією, яка може стати, чи вже стала загрозою заподіяння фізичної шкоди організму. Іншими словами, це емоційна реакція людини на психологічну травму. Такий стресор може включати загибель оточення постраждалого, загрозу його життю, серйозні фізичні каліцтва, загрозу психологічній або фізіологічній цілісності організму.

В деяких випадках посттравматичний стресовий розлад може бути наслідком глибокої психологічної й емоційної травми окремо від фізичної шкоди.

При неодноразовому повторенні або при великій тривалості афективних реакцій у зв'язку з тривалими життєвими труднощами емоційне збудження може прийняти застійну стаціонарну форму. У цих випадках навіть при нормалізації ситуації застійне емоційне збудження не слабшає. Більш того, воно постійно активізує центральні частини вегетативної нервової системи, а через них погіршується діяльність внутрішніх органів і систем [1].

У вітчизняній науці вплив соціальних стресів на розвиток посттравматичного стресового розладу і дезадаптацію людини вивчений мало, незважаючи на високу актуальність цієї проблеми особливо в останні три роки у зв'язку з військовими діями на сході нашої країни. Емоційні стреси за своїм походженням, як правило, соціальні, і стійкість до них у різних людей різна. Як вказують багато дослідників, наслідки перебування в травматичних ситуаціях не обмежуються розвитком посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Коморбідними факторами при цьому часто бувають депресія, панічний розлад, висока тривожність та залежність від психоактивних речовин, що потребує подальших комплексних міждисциплінарних досліджень. Є